

**Inheemse volkeren en natuurbehoud:
Beginselverklaring van WWF**

Standpunt van WWF

Inhoud

Proloog

Preambule

I. De rechten en belangen van inheemse volkeren

II. De doelstellingen van natuurbehoud

III. Samenwerkingsprincipes

Proloog

Inheemse volkeren nemen bijna 20% in van het landoppervlak van onze planeet, vooral in de regio's waar ze sinds duizenden jaren leven. Inheemse volkeren behoren tot de belangrijkste beschermers van de aarde, zoals blijkt uit het grotendeels samenvallen van land, watergebieden en grondgebieden van inheemse volkeren met de overblijvende regio's in de wereld met een rijke biodiversiteit.

Gedurende bijna vijf decennia van natuurbehoudswerk heeft WWF samengewerkt met tal van inheemse volkeren en hun organisaties in het kader van activiteiten zoals het beheer van beschermde natuurgebieden, het duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en beleidsondersteuning bij kwesties van gemeenschappelijk belang. Deze initiatieven betreffen met name de Candochi's en Achuars van Peru, de Mapuche's van Chili, de Awa's en Embera's van Colombia, de Yup'iks en Chu'piks van Alaska, de Inuit van Canada, de Ewenks van Siberië, de Sans van Namibië, de Bagyeli's van Kameroen, de Karens van Thailand, de Rai's, Lumba's en Sherpa's van Nepal, de Dayaks van Borneo, de Sibuyan Mangyan Tababukids van de Filipijnen, de verschillende inheemse volkeren van Nieuw-Guinea en de Stille Zuidzee, evenals vele andere volkeren over de hele wereld. WWF werkt vandaag met inheemse volkeren uit alle delen van de wereld: in Europa, Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Midden-Amerika, Azië, in de Stille Oceaan en Afrika.

De Beginselverklaring van WWF over inheemse volkeren en natuurbehoud werd voor het eerst opgesteld in 1996. WWF was daarmee de eerste belangrijke natuurbehoudsorganisatie die formeel een beleid voerde dat de rechten van inheemse volkeren erkent. We zijn dit engagement aangegaan om bij te dragen aan het herstellen van de historische aantasting van de rechten van inheemse volkeren, en ook om beschermingsmaatregelen in te voeren om erover te waken dat onze natuurbehoudsacties niet bijdragen aan een inbreuk op die rechten. We zijn dit engagement ook aangegaan met het oog op de enorme bijdrage die inheemse volkeren leveren aan het behoud van vele ecosystemen waaronder de meest kwetsbare ter wereld. We zijn ook van mening dat de samenwerking met inheemse volkeren een sleutelement is in het behalen van onze doelstellingen voor natuurbehoud.

Sinds 1996 probeert WWF regelmatig lessen te trekken uit de samenwerking met inheemse volkeren en om deze informatie en lessen te delen met een breder publiek. In 2000 publiceerde WWF een reeks casestudy's over de ervaringen van de samenwerking tussen inheemse volkeren en natuurbehoudsorganisaties (*Indigenous Peoples and Conservation Organizations: Experiences in Collaboration*). De publicatie van WWF en Terralingua, ook in 2000, over inheemse en traditionele volkeren van de wereld en het behoud van ecoregio's (*Indigenous and Traditional Peoples of the World and Ecoregion Conservation*), benadrukte het samenvallen van prioritaire regio's voor natuurbehoud met de gebieden van inheemse en traditionele volkeren. In 2007 publiceerden we een overzicht van maatregelen en aanbevelingen om de samenwerking van WWF met inheemse volkeren en lokale gemeenschappen te versterken (*Strengthening WWF Partnerships with Indigenous Peoples and Local Communities*). Hierin werden met name de fundamentele leidende principes van dit beleid opnieuw bevestigd en versterkingsacties bepaald voor de implementatie en opvolging ervan.

Nu publiceren we de Beginselverklaring van WWF opnieuw. Dit doen we enerzijds om nieuwe ontwikkelingen op het gebied van internationale normen te integreren, en anderzijds om ons engagement te herbevestigen tegenover dit beleid en de consistente toepassing ervan in alle domeinen waar WWF actief is. WWF onderneemt ook acties om de implementatie en de opvolging van beleidsmaatregelen te versterken, op basis van aanbevelingen en geleerde lessen. We vergroten de capaciteit voor beleidsondersteuning, op internationaal en nationaal niveau, en we hebben nieuwe richtlijnen gepubliceerd voor de implementatie van beleidsmaatregelen als onderdeel van de WWF-normen voor programmabeheer. WWF erkent de aanzienlijke groei en ontwikkeling van

inheemse instellingen en representatieve organisaties en zet zich in om onze partnerschappen met deze organisaties in een lokale, nationale, regionale of internationale context verder uit te breiden.

We zijn ervan overtuigd dat de samenwerkingsprincipes in deze verklaring essentieel zijn voor het rechtvaardig en effectief realiseren van onze missie van natuurbehoud. We erkennen ook dat we een lerende organisatie zijn en dat deze verklaring in de loop van de tijd moet worden verbeterd. We ontvangen dan ook graag opmerkingen of kritiek van de lezers van deze verklaring om ons in staat te stellen onze aanpak en onze bijdrage op dit gebied te blijven verbeteren.

James P. Leape
Algemeen Directeur
WWF-International

Guillermo Castilleja
Uitvoerend Directeur, Natuurbehoud
WWF-International

Gland, Zwitserland, oktober 2007

Inheemse volkeren¹ en natuurbehoud: Beginselverklaring van WWF

Principes voor samenwerking tussen WWF en organisaties van inheemse volkeren voor het behoud van de biodiversiteit op hun land en grondgebied en voor het bevorderen van het duurzame gebruik van natuurlijke hulpbronnen.

Preamble

1. Inheemse volkeren leven in het merendeel van de gebieden met een grote natuurlijke waarde die vandaag nog bestaan. Dit toont de effectiviteit aan van inheemse en tribale systemen voor het beheer van natuurlijke hulpbronnen. Inheemse volkeren, de instellingen die hen vertegenwoordigen en natuurbehoudsorganisaties moeten daarom bondgenoten zijn in de strijd voor het behoud van een gezonde natuur en gezonde menselijke samenlevingen. Helaas worden de doelen van het behoud van de biodiversiteit enerzijds, en de bescherming en het behoud van de culturen en bestaansmiddelen van inheemse volkeren anderzijds, soms als tegenstrijdig beschouwd in plaats van als twee elkaar ondersteunende intenties.
2. De in deze verklaring uiteengezette samenwerkingsprincipes vloeien voort uit de missie van WWF om de biodiversiteit te behouden. Ze worden gecombineerd met de erkenning dat inheemse volkeren de belangrijkste bewakers en beschermers van de natuur zijn. Hun kennis, hun sociale en levensonderhoudssystemen – hun cultuur – zijn nauw verbonden met de natuurwetten van de lokale ecosystemen. Maar deze culturen in harmonie met de natuur zijn helaas erg kwetsbaar geworden door de vernietigende krachten van niet-duurzaam gebruik van hulpbronnen, de groeiende wereldbevolking en -economie.
3. WWF erkent de grote verantwoordelijkheid van geïndustrialiseerde samenlevingen bij het creëren van deze vernietigende krachten. Samen met andere instellingen over de hele wereld is WWF van mening dat milieuorganisaties en niet-gouvernementele organisaties in het algemeen strategieën moeten ontwikkelen met de inheemse volkeren, zowel om politieke, economische, sociale en juridische onevenwichtigheden op nationaal en internationaal vlak te corrigeren die aan de oorsprong liggen van deze vernietigende krachten, als om het hoofd te bieden aan hun lokale effecten. De onderstaande beginselen zijn bedoeld als leidraad voor de formulering en implementatie van deze strategieën.

I. DE RECHTEN EN BELANGEN VAN DE INHEEMSE VOLKEREN

4. WWF onderschrijft dat er geen constructieve overeenkomst kan worden gesloten tussen natuurbehoudsorganisaties, inheemse volkeren en de organisaties die hen vertegenwoordigen zonder de rechten van inheemse volkeren te erkennen.

5. Inheemse en in stammen levende gemeenschappen hebben vaak geleden onder discriminatie en politieke marginalisering. Daarom zet WWF zich in om bijzondere inspanningen te leveren voor het respect voor en de bescherming en eerbiediging van collectieve en individuele rechten, in het bijzonder van de gewoonterechten en de rechten op hulpbronnen in het kader van initiatieven voor natuurbehoud. Deze rechten omvatten, maar zijn niet beperkt tot, de rechten die geïdentificeerd zijn in nationale en internationale wetten en in het kader van andere internationale juridische instrumenten.

WWF onderschrijft met name de bepalingen met betrekking tot inheemse volkeren in de volgende internationale instrumenten:

- Agenda 21
- Verdrag inzake biologische diversiteit
- Verdrag 169 van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) (verdrag betreffende inheemse en in stamverband levende volkeren in onafhankelijke landen)²
- Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse volkeren³

6. WWF waardeert de immense bijdrage die inheemse volkeren hebben geleverd aan het behoud van veel van de meest kwetsbare ecosystemen op aarde. Het erkent het belang van inheemse kennis en de rechten op hulpbronnen voor het behoud van deze gebieden.

7. WWF erkent de inheemse volkeren als de architecten en legitieme partners van het natuurbehoud en de ontwikkeling van strategieën die betrekking hebben op hun grondgebieden.

8. WWF erkent dat inheemse volkeren recht hebben op de gronden, gebieden en hulpbronnen die zij historisch gezien bezitten, innemen of gebruiken, en dat deze rechten moeten worden erkend en effectief moeten worden beschermd, zoals bepaald in het IAO-verdrag 169 en de verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse volkeren.

9. WWF erkent het recht van inheemse volkeren om controle uit te oefenen over hun gronden, gebieden en hulpbronnen en om de beheer- en bestuursystemen te bepalen die het beste passen bij hun cultuur en sociale behoeften, met respect voor de nationale soevereiniteit en in overeenstemming met de nationale doelstellingen voor natuurbehoud en -ontwikkeling.

10. WWF erkent, respecteert en bevordert de collectieve rechten van inheemse volkeren, zodat ze hun culturele en intellectuele erfgoed kunnen behouden en benutten.

11. Overeenkomstig artikel 7 van het IAO-verdrag 169 erkent WWF het recht van inheemse volkeren om beslissingen te nemen over zaken als de technologieën en beheerssystemen die op hun gronden moeten worden gebruikt. WWF ondersteunt de uitvoering van deze beslissingen voor zover zij het milieu respecteren en bijdragen aan het behoud van de natuur.

12. WWF erkent dat inheemse volkeren het recht hebben om de prioriteiten en strategieën te bepalen voor de ontwikkeling of het gebruik van hun gronden, gebieden en andere hulpbronnen. Dit recht omvat met name het recht om te eisen dat de Staten hun vrijwillige en geïnformeerde toestemming verkrijgen voordat een project met betrekking tot deze gronden, gebieden en hulpbronnen wordt goedgekeurd.

13. WWF erkent en ondersteunt de rechten van inheemse volkeren om hun levenskwaliteit te verbeteren en om op een rechtstreekse en rechtvaardig manier voordeel te halen uit het behoud en het duurzame gebruik van de natuurlijke hulpbronnen op hun grondgebieden.

14. In het geval dat verschillende lokale groepen rechten claimen op de hulpbronnen van inheemse gebieden, erkent WWF de oorspronkelijke rechten van de inheemse volkeren op basis van historische claims en aanwezigheid, met respect voor de rechten en het welzijn van andere legitieme rechthebbenden.

15. Op basis van de bepalingen van het Verdrag inzake biologische diversiteit, respecteert WWF de rechten van inheemse volkeren om een rechtvaardige verdeling van economische of andere voordelen te genieten die door hun intellectuele eigendom en traditionele kennis worden gerealiseerd.

16. In overeenstemming met de bepalingen van het IAO-verdrag 169 en de Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse volkeren, erkent WWF het recht van inheemse volkeren om niet te worden verdreven uit de gebieden die ze innemen. Als hun hervestiging noodzakelijk wordt geacht en het om een uitzonderlijke maatregel gaat, kan deze hervestiging niet plaatsvinden zonder de vrijwillige en voorafgaande toestemming van de inheemse volkeren en met volledige inachtneming van de wetten en nationale en internationale verdragen die hun rechten waarborgen.

17. In overeenstemming met de IUCN-resolutie RESWCC3.056 erkent WWF het recht van inheemse volkeren die in vrijwillige isolatie leven en/of in een situatie van eerste contact met hun leefwijze, land en gonggebieden, om vrij te beslissen in isolatie te blijven, om hun culturele waarden te behouden en om vrij te beslissen of, wanneer en hoe ze in contact willen komen met de buitenwereld en/of deze willen integreren.

II. DE DOELSTELLINGEN VAN NATUURBEHOUD

18. Het werk van WWF is gebaseerd op de overtuiging dat natuurlijke systemen, hulpbronnen en levensvormen behouden moeten blijven om hun intrinsieke waarde en voor de toekomstige generaties.

Al het natuurbehoudswerk van WWF is gebaseerd op de principes die zijn uiteengezet in haar missie: de aantasting van de natuurlijke rijkdom van onze planeet een halt toeroepen en bouwen aan een toekomst waarin de mens in harmonie leeft met de natuur.

Daarnaast onderschrijft WWF de bepalingen met betrekking tot het behoud van de biodiversiteit en de duurzame ontwikkeling in de volgende documenten:

- Agenda 21
- Verdrag inzake biologische diversiteit
- Verdrag inzake internationale handel in bedreigde dier- en plantensoorten (CITES)
- Verdrag inzake de bescherming van watergebieden van internationaal belang (Conventie van Ramsar)
- *Red de planeet*

19. WWF stimuleert en ondersteunt activiteiten op het gebied van ecologisch haalbare ontwikkeling, vooral activiteiten die natuurbehoud combineren met menselijke behoeften. WWF kan ervoor kiezen om geen ondersteuning te bieden en zich actief te verzetten tegen activiteiten die ze vanuit het perspectief van de soorten of ecosystemen niet-duurzaam acht, of niet compatibel acht met het WWF-beleid over bedreigde diersoorten of met internationale overeenkomsten met betrekking tot de bescherming van de fauna en andere natuurlijke hulpbronnen, zelfs als deze activiteiten worden uitgevoerd door inheemse gemeenschappen.

20. WWF streeft ernaar partnerschappen aan te gaan met lokale gemeenschappen, basisgroepen, niet-gouvernementele organisaties, regeringen, bedrijven, internationale financieringsinstellingen en andere groepen, in het bijzonder inheemse gemeenschappen en organisaties van inheemse volkeren die WWF's inzet voor de volgende doelstellingen delen:

- i) het behoud van de wereldwijde biologische diversiteit;
- ii) zorgen voor een duurzaam gebruik van hernieuwbare natuurlijke hulpbronnen;
- iii) bevordering van vermindering van vervuiling en verspilling door consumptie.

III. SAMENWERKINGSPRINCIPES

21. De beginselen hieronder zijn van toepassing op: (i) de natuurbehoudsactiviteiten van WWF op de gronden en gebieden van inheemse volkeren; (ii) de samenwerkingsrelaties tussen WWF en organisaties van inheemse volkeren; (iii) de samenwerkingsrelaties tussen WWF en andere organisaties waarvan de activiteiten een impact kunnen hebben op de inheemse volkeren.

22. Telkens wanneer het de natuurbehoudsdoelstellingen bevordert, en in het kader van zijn betrokkenheid bij natuurbehoudsactiviteiten die de gronden en gebieden van inheemse volkeren aangaan, zal WWF er bij de regeringen op aandringen 'de nodige maatregelen te nemen ... om de daadwerkelijke bescherming te waarborgen van de rechten [van inheemse volkeren] op eigendom en bezit' van dergelijke gronden en gebieden, zoals bepaald in het IAO-verdrag 169 (art. 14).

23. Alvorens natuurbehoudsactiviteiten in een regio uit te voeren, zal WWF:

- informatie zoeken over historische claims en over de huidige uitoefening van het gewoonterecht van inheemse volkeren in deze regio;
- zich informeren over de relevante grondwettelijke bepalingen, wetgeving en administratieve praktijken met betrekking tot deze rechten en claims in de nationale context.

24. Als de activiteiten van WWF betrekking hebben op gebieden waar historische claims bestaan en/of momenteel gewoonterecht wordt uitgeoefend op de hulpbronnen van inheemse volkeren, zal WWF de verplichting op zich nemen om:

- legitieme vertegenwoordigers van respectieve organisaties van inheemse volkeren te identificeren, op te zoeken en te raadplegen tijdens de eerste stappen van een programmaontwikkeling;
- overlegvergaderingen te regelen tussen WWF en de betrokken volkeren, zodat voortdurend informatie wordt gedeeld en problemen, klachten en geschillen omtrent de samenwerking tijdig kunnen worden opgelost.

25. Afhankelijk van de relevantie en het belang van de voorgestelde activiteiten voor het behalen van de natuurbehoudsdoelstellingen, zal WWF bovendien de organisaties van inheemse volkeren helpen bij:

- het ontwerp, de implementatie, opvolging en evaluatie van natuurbehoudsactiviteiten; het versterken van hun structuren; de ontwikkeling van het menselijk kapitaal in hun gemeenschappen;
- de procedures die hen toegang geven tot andere bronnen van technische en financiële steun, waardoor ze vooruitgang kunnen boeken bij de ontwikkelingsdoelstellingen die geen deel uitmaken van de missie van WWF.

26. In het kader van haar betrokkenheid bij natuurbehoudsactiviteiten die gevolgen hebben voor gebieden die bewoond worden door inheemse volkeren in vrijwillige isolatie en/of in een situatie van eerste contact, zal WWF:

- niet proberen contact te maken en geen acties aanmoedigen die de vrede en rust van deze volkeren verstoren en hun rechten op vrijwillige isolatie en/of eerste contact aantasten;
- de juiste institutionele netwerken raadplegen en met hen samenwerken, in het bijzonder de verantwoordelijke instanties en de organisaties die de inheemse volkeren vertegenwoordigen;
- beleids- en praktische maatregelen bevorderen en ondersteunen die gericht zijn op de bescherming van de rechten, levensstijlen, gronden en natuurlijke hulpbronnen van inheemse volkeren in vrijwillige isolatie en/of in een situatie van eerste contact, in overeenstemming met de natuurbehoudsprioriteiten van WWF.

27. In het geval dat Staten of andere belangengroepen, met name de reeds lang gevestigde inwoners, de rechten van inheemse volkeren betwisten, zal WWF de inheemse volkeren helpen, met wettelijk aanvaarde instrumenten, om het fundament van hun natuurlijke hulpbronnen te beschermen, in overeenstemming met de verwezenlijking van de missie van WWF en de beschikbare middelen.

28. Wanneer de rechten van inheemse volkeren op hulpbronnen betwist worden door nationale regeringen, privébedrijven en/of andere groepen, en wanneer de verdediging van deze rechten relevant en belangrijk blijkt voor het bereiken van haar missie, zal WWF, in overleg met de organisaties van de inheemse volkeren en volgens de beschikbare middelen:

- zoeken naar en/of investeren in de ontwikkeling van legitieme en transparante instrumenten voor het oplossen van conflicten op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau, waar nodig;
- trachten ervoor te zorgen dat de fundamentele rechten en belangen van de inheemse volkeren goed vertegenwoordigd zijn bij deze instanties, en de vertegenwoordigers van de inheemse volkeren informeren en voorbereiden zodat zij aan de onderhandelingen kunnen deelnemen.

29. Overeenkomstig zijn natuurbehoudsprioriteiten zal WWF de toepassing van artikel 29 van de Verklaring van de Verenigde Naties over de rechten van inheemse volkeren bevorderen en bepleiten. Hierin worden de Staten opgeroepen om programma's op te zetten voor het waarborgen van 'het recht van inheemse volkeren op het behoud en de bescherming van hun leefmilieu en de productieve capaciteit van hun grond, gebieden en hulpbronnen'. WWF zal ook de toepassing bevorderen en bepleiten van artikel 7 van het IAO-verdrag 169 waarin regeringen worden opgeroepen om maatregelen te treffen, in samenwerking met de betrokken volkeren, om het leefmilieu van inheemse gebieden te beschermen en te behouden.

30. WWF zal geen steun geven aan, en kan zich actief verzetten tegen projecten die niet de vrijwillige, voorafgaande en geïnformeerde toestemming van de betrokken inheemse gemeenschappen hebben verkregen en/of projecten die – direct of indirect – het leefmilieu van de inheemse volkeren aantasten en hun rechten bedreigen. Dit omvat bijvoorbeeld:

- economische of andere ontwikkelingsactiviteiten;
- exploitatie van natuurlijke hulpbronnen;
- academisch of commercieel onderzoek;
- de hervestiging van inheemse gemeenschappen;
- de instelling van beschermde gebieden of de invoering van beperkingen op het gebruik van bestaansmiddelen;
- kolonisatie in inheemse gebieden.

31. Wat de kennis van inheemse gemeenschappen betreft, zal WWF, alvorens activiteiten in een bepaalde regio te ondernemen, overeenkomsten sluiten met de inheemse organisaties die de lokale gemeenschappen vertegenwoordigen, om ervoor te zorgen dat zij volledig kunnen deelnemen aan beslissingen over het gebruik van verworven kennis in of over de regio waar ze wonen, en deze op een rechtvaardige manier kunnen benutten. In deze afspraken wordt expliciet vastgelegd hoe en onder welke voorwaarden WWF deze kennis mag gebruiken.

32. In het kader van de samenwerking met andere organisaties dan die welke specifiek de belangen van inheemse volkeren vertegenwoordigen (waaronder nationale regeringen, hulpverlenende agentschappen, privébedrijven en niet-gouvernementele organisaties), zal WWF:

- ervoor zorgen dat een dergelijke samenwerking de actieve bevordering van de fundamentele mensenrechten en van het gewoonterecht met betrekking tot de hulpbronnen van inheemse volkeren niet ondermijnt en, indien mogelijk, stimuleert;

- ervoor zorgen dat alle relevante informatie die via deze samenwerking wordt verkregen en waartoe WWF toegang heeft, gedeeld wordt met de relevante vertegenwoordigers van de inheemse volkeren;
- ervoor zorgen dat nationale of internationale steun of fondsenwerving met betrekking tot inheemse volkeren in overleg gebeuren met de vertegenwoordigers van de respectieve organisaties van de inheemse volkeren.

33. WWF erkent dat het oplossen van problemen met betrekking tot inheemse volkeren mogelijk internationale actie vereist bovenop nationale interventies. In toepassing van de voorgaande beginselen, en om zijn eigen begrip van vraagstukken met betrekking tot inheemse volkeren te vergroten, zal WWF, voor zover dit relevant en in overeenstemming is met haar natuurbehoudsdoelstellingen:

- actief trachten deel te nemen aan en zich inzetten voor de nationale en internationale instanties;
- een continue dialoog op gang brengen met de vertegenwoordigers van inheemse volkeren over de samenwerkingsprincipes zoals voorgesteld in dit document.

34. WWF zet zich in om de implementatie van al deze beginselen op nationaal en internationaal niveau te bevorderen in het kader van natuurbehoudsacties die worden uitgevoerd op inheemse gronden en in inheemse gebieden, voor zover dit mogelijk en gepast is.

35. WWF zet zich in om bovenstaande beginselen te ondersteunen en alles in het werk te stellen om de geest ervan te behouden.

Voetnoten

1. In deze officiële standpuntverklaring, net zoals in andere officiële documenten van het fonds, gebruikt WWF de definitie van Conventie 169 van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO). De term 'inheemse volkeren' omvat twee begrippen: 'inheems' en 'in stamverband levend', tenzij het tegendeel expliciet wordt vermeld..

2. Aangenomen door de Algemene Conferentie van de Internationale Arbeidsorganisatie op 27 juni 1989.

3. Zoals aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op haar eenenzestigste zitting in september 2007 (VN-document A/RES/61/295).